

مضمون : همدلی

صلاحیت‌ها : مشاهده، تحلیل، استدلال، قضاوت براساس نظام معیار

زمان : ۴۵ دقیقه

در این فعالیت دانش‌آموزان با مشاهده فیلم، و گفت‌وگو درباره تغییر شرایط در داستان فیلم فرضیات خود درباره علت وقوع یک پدیده را با دیگران در میان می‌گذارند. آنها با بررسی تفاوت‌ها، شباهت‌ها، رابطه‌ها در بینش افراد نسبت به پدیده‌های پیرامونی، شیوه‌های تأثیرگذاری بر رفتار دیگران را مورد بحث و گفت‌وگو قرار می‌دهند.

### انتظارات عملکردی خاص

- کار بر روی اطلاعات و اندوخته‌ها برای تبدیل مجهول به معلوم
- پیش‌بینی نتایج و پیامدها و بروز رفتار خردمندانه
- شناسایی تفاوت‌ها، شباهت‌ها و رابطه‌ها
- استفاده از زبان صحیح و دقیق برای توضیح ایده‌ها و تصمیم‌های خود
- استنباط و نتیجه‌گیری از یافته‌ها

### انتظارات عملکردی مشترک

- بررسی پدیده‌ها و روابط بین آنها
- بروز عمل اخلاقی در مراودات روزانه خود
- استخراج معنا و مفهوم از تجارب خود
- جانب‌داری از ارزش‌های دینی

مواد و وسایل آموزشی : کتاب کار، فیلم لی لی حوضک از تولیدات کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.

فرایند اجرای فعالیت : فیلم لی لی حوضک را برای دانش‌آموزان به نمایش بگذارید. پس از نمایش فیلم سؤالات زیر را از آنها بپرسید.

- هر یک از حیوانات این داستان شما را به یاد چه گروهی از مردم می‌اندازد؟
- واکنش (رفتار) هر یک از حیوانات در موقع شنیدن درخواست کمک خروس چه بود؟ با پرسش از دانش‌آموزان به آنها کمک کنید تا این موارد را تحلیل کنند. اگر دانش‌آموزان این موارد یادشان نمی‌ماند آنها را روی تابلو بنویسید. فرصت مشارکت دانش‌آموزان را فراهم سازید.
- بز چه فرقی با سایر حیوانات داشت؟

● بز چه تغییری کرد؟

- بز چگونه روی بقیه حیوانات اثر گذاشت؟ چگونه باعث تغییر هر کدام از حیوانات شد؟
- توصیه‌های اجرایی : شرایطی فراهم کنید تا دانش‌آموزان راجع به شخصیت هر حیوان و تغییر رفتار آنها، بخصوص کلاغ حرف بزنند. از دانش‌آموزان بخواهید با استفاده از جزئیات فیلم و تحلیل آنها، دلایل خود را برای دیگران شرح دهند و آنها هم در این مورد نظر دهند. در پایان دانش‌آموزان نظرات نقادانه خود (مثبت و منفی) را در مورد مؤلفه‌های فیلم نظیر داستان، تصاویر، موسیقی، و پیام در کتاب کار بنویسند.



## عنوان فعالیت

### شگفتی‌ها

مضمون : پدیده‌ها

صلاحیت‌ها : مشاهده، پرسشگری، استدلال

زمان : ۴۵ دقیقه

محیط زندگی، آموزش و اماکن دیگر پیرامون ما علی‌رغم آشنایی که با آنها داریم، موضوعات مناسبی برای طرح پرسش می‌باشد. در این فعالیت، دانش‌آموزان با طرح پرسش در دو نمونه، فنون پرسشگری را تمرین می‌کنند و با ساختار دو نوع سؤال آشنا می‌شوند.

### انتظارات عملکردی خاص

- طرح پرسش‌های مناسب و تشخیص مسئله
- شناسایی تفاوت‌ها، شباهت‌ها و رابطه‌ها
- استفاده از زبان صحیح و دقیق برای توضیح ایده‌ها و تصمیم‌های خود
- استنباط و نتیجه‌گیری از یافته‌ها

### انتظارات عملکردی مشترک

- بررسی پدیده‌ها و روابط بین آنها
- بررسی قوانین حاکم بر روابط بین پدیده‌ها
- شناسایی راه‌های چگونگی یادگیری خود

مواد و وسایل آموزشی : کتاب کار

فرایند اجرای فعالیت : دانش‌آموزان را به مدت ده دقیقه برای مشاهده محیط مدرسه به داخل حیاط یا در صورت امکان، مقابل در مدرسه هدایت کنید. قبل از خروج از کلاس یادآوری کنید هدف از این گردش مشاهده دقیق و تنظیم حداقل سه سؤال است که با آیا شروع شود و سه

سؤال که با چرا شروع شود. لذا همراه داشتن کاغذ و خودکار در این فعالیت ضروری است. پس از اتمام زمان گردش و بازگشت به کلاس درس، از هر دانش‌آموز بخواهید یک سؤال خود را مطرح کند. سؤالاتی که با آیا شروع می‌شود در یک طرف تابلو و سؤالاتی که با چرا شروع می‌شود در طرف دیگر تابلو بنویسید. از دانش‌آموزان بپرسید:

● سؤالاتی که با چرا شروع می‌شوند چه شباهتی به هم دارند؟ این نوع سؤالات در جست‌وجوی چه چیزی هستند؟

● سؤالاتی که با آیا شروع می‌شوند چه شباهتی با هم دارند؟ سؤالاتی که با آیا شروع می‌شوند ماهیت یعنی وجود و عدم وجود را مورد سؤال قرار می‌دهند، اما سؤالاتی که با چرا شروع می‌شوند به دنبال علت هستند. اما ضروری نیست دانش‌آموزان عین این جملات را بیان کنند به آنها کمک کنید تا با جملات خود به تفاوت این دو گروه سؤال بی‌بیرند. سپس از آنها بپرسید آیا پرسش‌هایی که روی تابلو نوشته شده‌اند ارتباطی با هم دارند؟ دانش‌آموزان ارتباطات مورد نظر خود را بیان کنند.

توصیه‌های اجرایی: در صورت داشتن زمان، اعضای هر گروه سؤالات روی تابلو را بر اساس موارد زیر اصلاح یا حذف کنند:

- در صورت مشخص بودن جواب‌ها در کتاب درسی، سؤال حذف شود.
- در صورتی که جواب سؤال صراحتاً در کتاب‌های درسی نیامده و نیاز به مطالعه، بررسی و بحث و گفتگو دارد باقی بماند.



- سؤالاتی که مناسب تشخیص داده شده است در صورت نیاز اصلاح شود.
- سؤالات باقی مانده به کلاس ارائه شود.
- انتخاب سؤال‌ها به گونه‌ای باشد که از سؤال‌های دارای پاسخ‌های سراسر است که سطوح پایین شناخت مانند دانش را به کار می‌گیرند کمتر و از سؤالاتی که سطوح بالاتر شناخت مانند استنباط، ارزشیابی و نتیجه‌گیری را به کار می‌گیرند بیشتر استفاده شود.

## عنوان فعالیت

من و پرسش‌هایم!

مضمون : در جست و جوی معنا

صلاحیت‌ها : پرسشگری، قضاوت براساس معیار، استدلال

زمان : ۴۵ دقیقه

دانش‌آموزان در فعالیت‌های قبلی مهارت خود را در طبقه‌بندی پدیده‌ها به کار گرفته‌اند. در این فعالیت موضوع طبقه‌بندی، قرار دادن سؤالات خود آنها راجع به اموری است که می‌خواهند در باره آن اطلاعات بیشتری داشته باشند. دانش‌آموزان پس از طرح سؤالات خود با معیارهای تعیین شده نسبت به انتخاب، اصلاح و یا حذف سؤالات اقدام می‌کنند و سؤالات باقی‌مانده را براساس دستورالعمل داده شده طبقه‌بندی می‌نمایند.

### انتظارات عملکردی خاص

- طرح پرسش‌های مناسب و تشخیص مسئله
- کار بر روی اطلاعات و اندوخته‌ها برای تبدیل مجهول به معلوم
- شناسایی تفاوت‌ها، شباهت‌ها و رابطه‌ها
- استفاده از زبان صحیح و دقیق برای توضیح ایده‌ها و تصمیم‌های خود

### انتظارات عملکردی مشترک

- بررسی پدیده‌ها و روابط بین آنها
- استخراج معنا و مفهوم از تجارب خود
- شناسایی راه‌های چگونگی یادگیری خود
- به‌کارگیری مهارت‌های اجتماعی همدلی، مشارکت، توافق، مخالفت، مذاکره و گفت‌وگو

● جانب‌داری از ارزش‌های دینی

مواد و وسایل آموزشی : کتاب کار

فرایند اجرای فعالیت : از دانش‌آموزان بخواهید پاسخ سؤال زیر را در کتاب کار خود

بنویسند. سؤال به شرح زیر است.

«سه مورد از سؤالات خود را که دوست دارید پاسخ آن را بدانید اما پاسخ آنها در کتاب‌های درسی نیست بنویسید.» سپس از آنها بخواهید یکی از آنها که برایشان مهم‌تر است برای کلاس بخوانند. سؤالات را روی تابلو یادداشت کنید؛ به آنها بگویید در صورتی که سؤال جدیدی به ذهنشان رسید، آن را به سؤالات خود اضافه کنند. در این مرحله، سؤالات همه دانش‌آموزان روی تابلو نوشته می‌شود و قضاوت دربارهٔ مناسب یا نامناسب بودن سؤال توسط معلم یا دانش‌آموزان انجام نمی‌گیرد.

پس از این مرحله، گروه‌های کلاسی را تشکیل دهید. سؤالات در گروه کاری براساس معیارهای

زیر بررسی و انتخاب، اصلاح و یا حذف می‌شوند :

– در پرسش از واژگان و جملات دقیق، واضح و روشن استفاده شده باشد.

– پاسخ پرسش در کتاب‌های درسی شما نباشد.

– با خواندن پرسش بتوان به روش پیدا کردن پاسخ آن پی برد.

هر یک از گروه‌ها، نتایج فعالیت خود را در مورد سؤالات انتخاب شده، اصلاح شده و حذف شده با ذکر دلیل به صورت شفاهی به کلاس ارائه کنند. حال با استفاده از معیارها سؤالات را با کمک دانش‌آموزان اصلاح کنید. در پایان از دانش‌آموزان بخواهید سؤالات اصلاح شده را در جدول کتاب کار نوشته و با علامت زدن آنها را در چهار دسته به شرح زیر طبقه‌بندی کنند؛

● سؤالات مرتبط با خود

● سؤالات مرتبط با خدا

● سؤالات مرتبط با خلقت (طبیعت و ماورالطبیعه)

توجه داشته باشید که در مورد برخی از پرسش‌ها ممکن است بیش از یک خانه علامت زده

شود.

توصیه‌های اجرایی: احتمال دارد که در فعالیت پایانی تعدادی از عرصه‌های ارتباط (ستون‌های جدول) خالی از سؤال باشد؛ در این صورت به عنوان فعالیت تکمیلی از دانش‌آموزان بخواهید سؤالاتی در عرصه‌های دیگر ارتباط طرح کنند.

کتاب‌های درسی و منابع دیگر را با دقت بخوانید و فعالیت‌های خود را در جدول زیر یادداشت کنید. اگر در هر روز از جدول فراموشی کردید یا به دلیل هر چیزی جدول را نتوانید تکمیل کنید، نگران نباشید و فقط آن روز را خالی بگذارید.

تاریخ		موضوع		نوع فعالیت
روز	تاریخ	موضوع	نوع فعالیت	

این جدول برای یادداشت‌های روزانه شما طراحی شده است. اگر در هر روز از جدول فراموشی کردید یا به دلیل هر چیزی جدول را نتوانید تکمیل کنید، نگران نباشید و فقط آن روز را خالی بگذارید.

نام دانش‌آموز: \_\_\_\_\_

### من و پرسش‌هایم



در این فعالیت از پرسش‌های خود را که در مورد دنیای پیرامون شما دارید، یادداشت کنید. سعی کنید پرسش‌های خود را به گونه‌ای مطرح کنید که بتوانید به آن‌ها پاسخ دهید.

پرسش‌های من:

- \_\_\_\_\_
- \_\_\_\_\_
- \_\_\_\_\_

پس از پاسخ دادن به پرسش‌های خود، به یادداشت‌های خود در این مورد بپردازید.

نام دانش‌آموز: \_\_\_\_\_

### فعالیت خارج از کلاس

از پرسش‌های خود در مورد دنیای پیرامون شما یادداشت کنید.

پرسش‌های من:

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_



مضمون : مرگ و زندگی، نیستی یا تولد دوباره  
مهارت : مشاهده، قیاس، تحلیل، استدلال، قضاوت  
زمان : ۴۵ دقیقه

داستان مرگ و زندگی از دیرباز از موضوعات مورد پرسش نزد کودکان بوده و هست. نکته‌ای که می‌بایست توجه دانش‌آموزان را به آن جلب کرد آثار و تأثیرات حیات هر یک از ما بر دیگر موجودات و اطرافیان ماست. در این داستان نیز مرگ نی نه پایان راه نی، بلکه آغازی برای تولد نیستان به‌شمار می‌رود.

### انتظارات عملکردی خاص

- کار بر روی اطلاعات و اندوخته‌ها برای تبدیل مجهول به معلوم
- پیش‌بینی نتایج و پیامدها و بروز رفتار خردمندانه
- شناسایی تفاوت‌ها، شباهت‌ها و رابطه‌ها
- استفاده از زبان صحیح و دقیق برای توضیح ایده‌ها و تصمیم‌های خود
- به چالش کشیدن ایده‌های خود و دیگران
- استنباط و نتیجه‌گیری از یافته‌ها

### انتظارات عملکردی مشترک

- بررسی پدیده‌ها و روابط بین آنها
- بررسی قوانین حاکم بر روابط بین پدیده‌ها
- استخراج معنا و مفهوم از تجارب خود
- شناسایی راه‌های چگونگی یادگیری خود



● به کارگیری مهارت‌های اجتماعی همدلی، مشارکت، توافق، مخالفت، مذاکره و گفت‌وگو  
 مواد و وسایل آموزشی: کتاب کار، کتاب دانه نی، خائف، بهرام. کانون پرورش فکری  
 کودکان و نوجوانان.

فرایند اجرای فعالیت: کتاب را برای دانش‌آموزان بخوانید و اجازه دهید تا خوب به تصاویر  
 دقت کنند. سپس با استفاده از سؤالات زیر زمینه بحث و گفت‌وگو را در کلاس فراهم کنید؛ با  
 پرسش‌های درخواست کننده وضوح و ارائه دلیل و مثال به آنها کمک کنید تا عمیق‌تر بیندیشند.

- دانه نی از کجا آمد و چگونه در دشت پا گرفت؟
- چرا به هنگام رسیدن پاییز همه گیاهان از جمله نی غصه‌دار شده بودند؟
- از کجا می‌توان متوجه شد که نی غصه‌دار است؟
- آیا کنده شدن ساقه نی به معنای مرگ نی است؟ چرا بلی، چرا خیر؟
- آیا در زمستان همه درختان و گیاهان می‌میرند؟
- زندگی و مرگ گیاهان را با زندگی و مرگ آدم‌ها و سایر موجودات زنده مقایسه کنید. چه  
 شباهت‌ها، تفاوت‌ها و رابطه‌هایی می‌بینید؟

توصیه‌های اجرایی: در حین اجرا، در صورت داشتن زمان، می‌توان در مورد هر نکته  
 دیگری از داستان که توجه دانش‌آموزان را به خود جلب کرده باشد بحث و گفت‌وگو کرد.



پیوست : داستان دانه نی، طراح قصه و تصویرگر بهرام خائف؛ ویراستار سیروس طاهباز.  
تهران : کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، ۱۳۷۹. [۲۴] ص : مصور (رنگی)

**خلاصه داستان :** صبح بهار بود. تپه‌ها در زیر آفتاب گرم نفس می‌کشیدند. درخت‌ها لباس سبزشان را به تن کرده بودند و پروانه‌ها از دامن گلی به روی گل دیگر می‌پریدند. جغد، ترسان از نور آفتاب، می‌پرید تا خود را به آشیانه‌اش برساند. از بالا که نگاه می‌کردی درخت‌ها مثل قارچ‌های سبز به چشم می‌آمدند.

شب که ماه می‌تابید، درخت‌ها با هم حرف می‌زدند. از سختی زمستانی می‌گفتند و از اینکه خداوند بار دیگر به آنها زندگی بخشیده، خوشحال بودند.

یک روز باد تندی آمد. باد از جاهای دور دست، از سرزمین‌های دیگر. با خود یک تخم نی آورد، دانه نی به زمین نشست و خاک روی آن را پوشاند.

باران آمد و بعد آفتاب، زمین را گرم کرد. دانه نی در زیر خاک سبز شد و ساقه‌اش سر از زمین بلند کرد. جانوران دشت که تا آن روز ساقه نی ندیده بودند، با تعجب نگاهش می‌کردند.

هوا، کم‌کم گرم شد و تابستان از راه رسید. گل‌ها تشنه‌شان بود، در این آرزو که باران بیارد، اما باران دیر کرده بود. ساقه نی که طاقت گرما را داشت از همه گیاهان دشت بلندتر بود و روز به روز قشنگ‌تر و درشت‌تر می‌شد.

پاییز که شد دیگر گل و گیاهی در دشت نماند. ساقه نی، برگ‌هایش زرد شده بود و ریخته بود. نی غصه‌دار بود. با خودش می‌گفت : آیا به آخر عمر رسیده‌ام؟

ناگهان بادی سهمگین وزید و ساقه نی را از جا کند و با خود برد. نی با حسرت، آخرین نگاه را به دانه‌هایش انداخت. همه جا خاموش و سکوت بود. شب که می‌شد، تنها ماه با درخت‌ها حرف می‌زد، و صبح، تنها خورشید بود که گرمای بی‌رمقش را به روی دشت می‌ریخت. اما خداوند، بذر زندگی را در دل خاک کاشته بود، دانه‌ها در دل خاک خوابیده و زنده بودند. بهار که شد، زندگی دوباره جریان یافت. دشت در زیر آفتاب گرم، نفس می‌کشید و خستگی زمستان را از تن بیرون می‌کرد. کنار درخت‌ها، یک نیستان رویده بود!

## عنوان فعالیت

ماه بود و روباه!

مضمون: آرزوها، زیبایی

صلاحیت‌ها: مشاهده، استدلال، استنباط و نتیجه‌گیری

زمان: ۴۵ دقیقه

در اغلب داستان‌ها روباه به عنوان نماد فریب و حيله‌گری معرفی شده است. دانش‌آموزان در این داستان با شخصیت متفاوتی از روباه آشنا می‌شوند، نماد موجودی که می‌خواهد ماه را برای خودش داشته باشد. اما خواست ماه متفاوت بود، او درخشندگی در آسمان، نه زندانی شدن در خانه روباه، را می‌خواهد. گفت‌وگو درباره موضوع داستان و برداشت دانش‌آموزان از قضایای داستان به آنها کمک می‌کند تا از زاویه دیگری به خواسته‌ها و روابط متقابل بین موجودات نگاه کنند.

### انتظارات عملکردی خاص

- پیش‌بینی نتایج و پیامدها و بروز رفتار خردمندانه
- شناسایی تفاوت‌ها، شباهت‌ها و رابطه‌ها
- استفاده از زبان صحیح و دقیق برای توضیح ایده‌ها و تصمیم‌های خود
- استنباط و نتیجه‌گیری از یافته‌ها

### انتظارات عملکردی مشترک

- بررسی پدیده‌ها و روابط بین آنها
- بررسی قوانین حاکم بر روابط بین پدیده‌ها
- بروز عمل اخلاقی در مراودات روزانه خود
- استخراج معنا و مفهوم از تجارب خود

مواد و وسایل آموزشی: کتاب کار، کتاب و انیمیشن «ماه بود و روباه»، از تولیدات کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.

فرایند اجرای فعالیت: قبل از خواندن کتاب یا نمایش فیلم هدف خود را از خواندن یا نمایش فیلم برای بچه‌ها بگویید و از آنها بخواهید به تمام جزئیات داستان، موضوع کلی، شخصیت‌های داستان، پیام و... آن فکر کنند. بعد از خواندن داستان یا نمایش فیلم از دانش‌آموزان بخواهید علاوه بر کلیاتی که گفته شد راجع به موارد زیر بحث کنند:

- موضوع کلی داستان چه بود؟ شخصیت‌های داستان چگونه بودند؟ پیام داستان چه بود؟
- چه چیز سبب شد روباه به فکر مالکیت ماه بیفتد؟
- ویژگی‌های شخصیتی روباه در این داستان چیست؟
- ماه در این داستان نماد یا تمثیل چه چیزهایی می‌تواند باشد؟
- چرا نویسنده داستان این شخصیت‌ها را انتخاب کرده است؟ (مثلاً به جای روباه چرا خرس، فیل، یا هر حیوان دیگری انتخاب نشده است؟)
- چرا ماه از زندگی با روباه راضی نبود؟
- چرا تلاش‌های روباه برای راضی کردن او به نتیجه نمی‌رسید؟ (روی این سؤال تمرکز و تأکید کنید)



- آیا شما هم تجربه‌ای مانند روباه داستان دارید؟ ارتباط این داستان با زندگی ما چیست؟
- توصیه‌های اجرایی: به کارگیری واژه‌های نماد، تمثیل را با ذکر مثال به دانش‌آموزان یاد دهید. مثلاً خورشید نماد درخشندگی، آب نماد پاکی است و ...

پیوست: داستان ماه بود و روباه، نویسنده و تصویرگر آناهیتا تیموریان. تهران: کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، ۱۳۷۹. [۲۸] ص، مصوّر (رنگی)

خلاصه داستان: یک شب که ماه از تمام شب‌های دیگر قشنگ‌تر بود و به زمین نزدیک‌تر.

روباه کوچک از کوه بالا رفت و ماه را برداشت و به لانه خود برد.

آن شب روباه از بودن ماه در لانه‌اش خوشحال بود.

گاهی می‌خندید، گاهی دور او می‌چرخید، ماه فقط می‌تابید.

روباه به علفزار رفت تا برای ماه غذایی دست و پا کند.

وقتی برگشت ماه کمی بزرگ‌تر شده بود. روباه خوشحال شد و شروع به پختن غذای لذیذی

کرد. او سفره‌اش را قشنگ چید و رو به ماه کرد تا او را سر سفره دعوت کند. تازه یادش افتاد ماه

که غذا نمی‌خورد، ماه فقط می‌تابد.

فردای آن شب ماه کمی بزرگ‌تر شده بود. روباه یک نقاشی قشنگ از او کشید، خواست آن

را به ماه نشان دهد، تازه یادش افتاد، ماه که چشم ندارد.

روز بعد روباه در جنگل تمرین آواز کرد و به لانه برگشت، ماه را دید که باز هم بزرگ‌تر شده

است. خوشحال شد و شروع به خواندن کرد، اما هنوز چند کلمه بیشتر نخوانده بود که یادش افتاد،

ماه که گوش ندارد. ماه فقط می‌تابد.

شب‌ها می‌گذشت و ماه بزرگ و بزرگ‌تر می‌شد. اما ماه فقط بزرگ می‌شد و فقط می‌تابید.

سیزده شب گذشت و شبی رسید که ماه بزرگ بزرگ شد، یک ماه کامل. فردای آن شب، روباه

تصمیم خود را گرفت که چطور ماه عزیزش را خوشحال کند.

منتظر ماند و بعد از چهارده شب، وقتی ماه دوباره کوچک شد. آن را برداشت و از کوه بالا

رفت و دوباره سرجایش گذاشت.

## عنوان فعالیت

### میمون‌های گرانبها

مضمون : طمع، ارزش‌ها

صلاحیت‌ها : مشاهده، استدلال، قضاوت و ارزش‌گذاری

زمان: ۴۵ دقیقه

آیا اسیا و موجودات پیرامون ما ذاتاً دارای ارزش هستند، یا اینکه ما به دلخواه خود برای آنها ارزش و مقیاس‌هایی قرار داده‌ایم. دانش‌آموزان در این فعالیت، پس از شنیدن داستان میمون‌های گرانبها برای پاسخ‌گویی به سؤالات مطرح شده، به ناگزیر یک بار دیگر این قضایا را مورد بحث قرار داده و دربارهٔ آنها به قضاوت می‌پردازند.

### انتظارات عملکردی خاص

- کار بر روی اطلاعات و اندوخته‌ها برای تبدیل مجهول به معلوم
- پیش‌بینی نتایج و پیامدها و بروز رفتار خردمندانه
- شناسایی تفاوت‌ها، شباهت‌ها و رابطه‌ها
- استنباط و نتیجه‌گیری از یافته‌ها
- سنجش اطلاعات، ارزیابی و به چالش کشیدن ایده‌ها و اعمال خود و دیگران

### انتظارات عملکردی مشترک

- بررسی پدیده‌ها و روابط بین آنها
- بررسی قوانین حاکم بر روابط بین پدیده‌ها
- بروز عمل اخلاقی در مراودات روزانهٔ خود
- استخراج معنا و مفهوم از تجارب خود

● جانب‌داری از ارزش‌های دینی

مواد و وسایل آموزشی : کتاب کار، داستان پیوست

فرایند اجرای فعالیت : داستان پیوست این فعالیت را برای دانش‌آموزان تعریف کنید. و

آنها را به بحث پیرامون سؤالات زیر وارد کنید :

● ارزش واقعی میمون‌ها چقدر بود؟

● آیا مرد صیاد کلاهبردار بود؟

● معیار برای تعیین قیمت میمون‌ها چه بود؟

● چه چیزی باعث شد روستائیان به اشتباه بیفتند؟

● آیا چیزها ارزش واقعی دارند یا قراردادهای ما برای آنها ارزش ایجاد می‌کند؟ (از

دانش‌آموزان بخواهید درباره نظرات مخالف یا موافق خود حرف بزنند و با دلیل دیگران را متقاعد

کنند یا نظر خود را اصلاح کنند.)

● ملاک و معیار برای ارزش گذاشتن روی چیزها بر چه اساسی تعیین می‌شود؟

● آیا این ملاک‌ها قانون کلی هستند؟

● آیا چیزهایی وجود دارد که در اصل ارزشمند باشد و همه مردم جهان در این مورد موافق

باشند؟

● برعکس چطور؟ یعنی چیزهایی باشند که در تمام دنیا بی‌ارزش محسوب شوند؟

توصیه‌های اجرایی

● در این بحث دانش‌آموزان ممکن است به قانون عرضه و تقاضا اشاره کنند یا برای همه

ارزش‌ها یک قانون کلی صادر کنند. با هدایت مباحث به آنها کمک کنید که در مورد ارزش‌ها فقط

با مثال اشیای مادی صحبت نکنند.

● در صورت داشتن زمان، فعالیت خارج از کلاس را می‌توان به آخرین سؤال برای بحث

تبدیل کرد.

فعالیت تکمیلی : از دانش‌آموزان بخواهید راجع به مسئله زیر با خانواده یا دوستان خود

صحبت کنند و نتیجه را در کتاب کار بنویسند.

«چرا از میان فلزات، طلا از همه گرانبهاتر است؟ آیا این ارزش به ویژگی‌های آن ربط دارد؟

چرا فلزات دیگری مثلاً مس یا آهن این قدر گرانبها نیستند؟»



### پیوست :

منبع : مجدفر، مرتضی؛ بیدپا در کلاس درس : بازی‌ها، فعالیت‌ها و پژوهش‌های خلاقیت محور بر مبنای تمثیل‌ها و افسانه‌های کلیله و دمنه برای توسعه سواد خواندن در میان دانش‌آموزان دبستانی، تهران : نشر امرود، ۱۳۹۰، ص ۵۵.

روزی روزگاری در روستایی در هند، مردی به روستایی‌ها اعلام کرد که به ازای هر میمون ۲ هزار تومان به آنها پول خواهد داد. روستایی‌ها هم که دیدند اطرافشان پر است از میمون، به جنگل رفتند و شروع به گرفتن میمون‌ها کردند. مرد هم هزاران میمون به قیمت ۲ هزار تومان از آنها خرید. ولی با کم شدن تعداد میمون‌ها، روستایی‌ها دست از تلاش کشیدند. به همین خاطر مرد به آنها پیشنهاد داد برای هر میمون به آنها ۴ هزار تومان خواهد پرداخت. با این شرایط روستایی‌ها فعالیت‌شان را از سر گرفتند. پس از مدتی، موجودی باز هم کم‌تر و کم‌تر شد تا بالاخره روستاییان دست از کار کشیدند و برای کشاورزی سراغ کشتزارهای خود رفتند.

این بار پیشنهاد به ۴۵ هزار تومان رسید و... در نتیجه تعداد میمون‌ها آن‌قدر کم شد که به‌سختی می‌شد میمونی برای گرفتن پیدا کرد. این بار مرد تاجر ادعا کرد که به‌ازای خرید هر میمون



۶۰ هزار تومان خواهد داد ولی چون برای کاری باید به شهر می‌رفت، کارها را به شاگردش محوّل کرد تا از طرف او میمون‌ها را بخرد.

در غیاب تاجر، شاگرد به روستایی‌ها گفت: این همه میمون در قفس وجود دارد. من آنها را به ۵۰ هزار تومان به شما خواهم فروخت تا شما پس از بازگشت تاجر، آنها را به ۶۰ هزار تومان به او بفروشید.

روستایی‌ها که وسوسه شده بودند، پول‌هایشان را روی هم گذاشتند و تمام میمون‌ها را خریدند. البته از آن به بعد، دیگر کسی نه مرد تاجر را دید و نه شاگردش را و تنها روستایی‌ها ماندند و یک دنیا میمون.

## ۲-۴- فعالیت‌های نیمه‌تجویزی

### عنوان فعالیت

هر کاری ..... !

مضمون: ایده‌ها، قدرت فکر

صلاحیت‌ها: مشاهده، حل مسئله، استدلال

زمان: ۴۵ دقیقه

در این فعالیت دانش‌آموزان راه‌های مختلف حل یک مسئله را حدس زده و با آزمایش حدسیات خود بی‌می‌برند اولین راه حل همیشه بهترین و درست‌ترین راه حل نیست. در پایان فعالیت آنها احساس و تجربه خود را در قالب جمله‌ای خردمندانه بیان می‌کنند. دانش‌آموزان همچنین با مرتبط کردن مسئله به وقایع روزمره زندگی، مهارت برخورد خردمندانه با مسائل واقعی پیش رو را کسب می‌کنند.

### انتظارات عملکردی خاص

- ارزیابی و به چالش کشیدن ایده‌ها و اعمال خود
- طرح فرضیات مناسب و تشخیص راه حل مسئله
- پیش‌بینی نتایج و پیامدها و بروز رفتار خردمندانه
- استفاده از زبان صحیح و دقیق برای توضیح ایده‌ها و تصمیم‌های خود

## انتظارات عملکردی مشترک

- بررسی پدیده‌ها و روابط بین آنها
- استخراج معنا و مفهوم از تجارب خود
- شناسایی راه‌های چگونگی یادگیری خود

مواد و وسایل آموزشی : کتاب کار، یک برگ کاغذ باطله از دفترهای قدیمی دانش‌آموزان  
فرایند اجرای فعالیت : وقتی دانش‌آموزان در جای خود قرار گرفتند، بدون هیچ مقدمه‌ای  
یک برگ کاغذ به اندازه نصف صفحه دفتر یا یک چهارم کاغذ A4 در اختیار هر کدام بگذارید یا از  
جلسه قبل بخواهید چنین کاغذی با خود به کلاس بیاورند، حسن اینکار این است که نوع کاغذها و  
نتایج متفاوت خواهد بود. از آنها بخواهید کاغذ را از جهت افقی روبه‌روی صورت خود بالا بگیرند  
و با چشم نقطه وسط آن را مشخص کنند. حالا تلاش کنند با نیروی کشش دست‌ها کاغذ را از همان  
نقطه پاره کنند. یک دقیقه تلاش کافی است. (تا کردن کاغذ، فشار با ناخن‌ها مجاز نیست).

از دانش‌آموزان بخواهید فکر کنند و به این سؤالات پاسخ دهند.

- چرا پاره کردن یک برگ کاغذ به این شکل اینقدر سخت است؟
- برای پاره شدن راحت‌تر کاغذ چه پیشنهادهایی می‌توانیم بکنیم؟ (پیشنهادات قابل اجرا  
در کلاس را توسط پیشنهاددهنده عملی کنید. توجه دانش‌آموزان را به این نکته جلب کنید که  
درخواست اول شما با این درخواست چه تفاوتی داشت؟)

- فکر کنید و بگویید این فعالیت شما را یاد چه چیزهایی در زندگی روزمره می‌اندازد.
- سپس از آنها بخواهید با مبنا قرار دادن این فعالیت یک جمله حکیمانه یا یک ضرب‌المثل  
بسازند.

## توصیه‌های اجرایی

- توجه داشته باشید آنچه دانش‌آموزان به عنوان جمله حکیمانه می‌سازند ممکن است برای  
شما به عنوان معلمی که سال‌ها تجربه دارد، تکراری باشد اما برای خودشان جدید است.
- بین سؤال اول و سوم این تفاوت وجود دارد که در سؤال اول دانش‌آموز را به یک راه‌حل  
محدود می‌کنید ولی در دومی او مجاز است از هر راهی استفاده کند. و این نکته‌ای است که آنها باید  
در گفت‌وگوها به آن بی‌ببرند.

فعالیت تکمیلی : از دانش‌آموزان بخواهید فعالیت کتاب کار در منزل انجام دهند.

موضوع: **موضوعات** **موضوعات**



با استفاده از آلهه که در کتاب آمده، پنج دسته‌بندی را در جدول زیر بنویسید.  
این دسته‌بندی‌ها می‌تواند به شما در نوشتن یک داستان کمک کند.

\* یک نام مناسب برای هر دسته بنویسید.

**تعمیرت انجام دهید**

با استفاده از آلهه که در کتاب آمده، پنج دسته‌بندی را در جدول زیر بنویسید.  
این دسته‌بندی‌ها می‌تواند به شما در نوشتن یک داستان کمک کند.


«تا جلسه بعد تلاش کنند با فکر کردن به اتفاقات اطراف سه جمله حکیمانه یا جملاتی که به عنوان ضرب‌المثل بتوان از آنها استفاده کرد بسازند.» تعدادی از آنها ضرب‌المثل و اتفاقی که بر مبنای آن جمله را نوشته‌اند جلسه بعد در کلاس ارائه دهند.

## عنوان فعالیت

### برنامه کودک و نوجوان

مضمون: روش گردآوری اطلاعات (مشاهده)

صلاحیت‌ها: گردآوری اطلاعات، مشاهده، طبقه‌بندی، تحلیل، استدلال

زمان: ۴۵ دقیقه یا دو جلسه ۴۵ دقیقه‌ای

توانایی بیان احساسات؛ علائق و ترجیحات فرد در یک زمینه و ثبت آنها به زبان ساده از جمله اهداف این فعالیت‌اند. دانش‌آموزان همچنین با روش مشاهده به عنوان یک شیوه نظام‌مند جمع‌آوری اطلاعات آشنا می‌شوند.

### انتظارات عملکردی خاص

- شناسایی تفاوت‌ها، شباهت‌ها و رابطه‌ها
- برنامه‌ریزی برای دستیابی به پاسخ سؤالات خود
- کار بر روی اطلاعات و اندوخته‌ها
- استفاده از زبان صحیح و دقیق برای توضیح ایده‌ها و تصمیم‌های خود
- استنباط و نتیجه‌گیری از یافته‌ها

### انتظارات عملکردی مشترک

- استخراج معنا و مفهوم از تجارب خود
- شناسایی راه‌های چگونگی یادگیری خود
- مواد و وسایل آموزشی: کتاب کار

فرایند اجرای فعالیت: گفت‌وگویی را با دانش‌آموزان طرح‌ریزی و اجرا کنید. از آنها بخواهید برنامه‌های تلویزیونی مورد علاقه خود را نام ببرند و درباره خصوصیات یکی از آنها صحبت کنند. طرح سؤالات زیر به آنها کمک می‌کند تا ویژگی‌های برنامه مورد نظر خود را بیان کنند.

- عنوان برنامه
- موضوع برنامه
- دلایل علاقه‌مندی
- زمان و شبکه پخش

از دانش‌آموزان بخواهید در گروه، یکی از شبکه‌های سراسری یا شبکه استانی را انتخاب کنند و در طول سه روز برنامه کودک و نوجوان شبکه منتخب خود را تماشا کنند و ویژگی برنامه‌ها را مطابق جدول مربوطه در کتاب کار (فعالیت برنامه کودک و نوجوان) ثبت کنند. و به سؤالات ذیل جدول، مندرج در کتاب کار، پاسخ دهند. به آنها بگویید واژه‌های مورد استفاده برای توصیف موضوعات به شرط معنادار بودن برای شنونده، قابل قبول است.

توصیه‌های اجرایی: در صورت اجرای این فعالیت در یک جلسه، در یکی از جلسات ارزشیابی از تعدادی از گروه‌ها بخواهید نتایج کار خود را برای کلاس بخوانند. یا این فعالیت را در دو جلسه اجرا کنید تا همه گروه‌ها نتیجه کار خود را به کلاس ارائه دهند.

**عنوان فعالیت:** برنامه کودک و نوجوان

در طول جدول برنامه‌های ارائه و بررسی یکی از شبکه‌های استانی یا سراسری را انتخاب کنید و جدول زیر را تکمیل کنید تا برنامه هر روز کامل کنید.

روز	عنوان برنامه	بررسی اثر	برنامه‌ی مورد
	عنوان برنامه		
	عنوان برنامه		
	عنوان برنامه		
	عنوان برنامه		
	عنوان برنامه		
	عنوان برنامه		
	عنوان برنامه		
	عنوان برنامه		

گروهی را انتخاب کنید تا مطالبی که در جدول تکمیل شده، به پرسشگری از پاسخ‌دهنده.

نام این برنامه پخش را به نام پرسشگری بنویسید.

بعد از کار برنامه را به پرسشگری بنویسید.

در روزهای بعدی گروهی را با هم جلسه کنید. اعضای گروه، کتاب برنامه‌ها را به پرسشگری بنویسید تا به پرسشگری بنویسند.

نام: \_\_\_\_\_

کلاس: \_\_\_\_\_

تاریخ: \_\_\_\_\_

## عنوان فعالیت

از کجا بدانم؟

مضمون : منابع گردآوری اطلاعات (منابع مکتوب و الکترونیکی)  
صلاحیت‌ها : گردآوری اطلاعات، تحلیل، استدلال، قضاوت براساس معیار  
زمان : ۴۵ دقیقه

صلاحیت جمع‌آوری اطلاعات در دانش‌آموزان از جمله اهدافی است که تحقق آن از خواسته‌های اولیای امور آموزش و پرورش، والدین و دانش‌آموزان می‌باشد. دستیابی به این صلاحیت مستلزم کسب خرده مهارت‌هایی است که انتظار می‌رود دانش‌آموزان به واسطه درگیر شدن دانش‌آموزان در گفت و گوهای پیش‌بینی شده آنها را کسب کنند.

### انتظارات عملکردی خاص

- شناسایی و تشخیص منابع و شیوه‌های مناسب جمع‌آوری اطلاعات
- کاربرد روی اطلاعات و اندوخته‌ها برای تبدیل مجهول به معلوم
- برنامه‌ریزی برای دستیابی به پاسخ سؤالات خود
- سنجش اطلاعات و ارزیابی و به چالش کشیدن ایده‌ها
- اصلاح و ارتقای نگرش‌های خود نسبت به پژوهش و یافته‌های علمی

### انتظارات عملکردی مشترک

- بررسی پدیده‌ها و روابط بین آنها
- بررسی قوانین حاکم بر روابط بین پدیده‌ها
- استخراج معنا و مفهوم از تجارب خود
- شناسایی راه‌های چگونگی یادگیری خود

مواد و وسایل آموزشی : کتاب کار، فرهنگ‌نامه‌ها، واژه‌نامه‌ها، اینترنت  
 فرایند اجرای فعالیت : موضوعاتی متناسب با نیاز و علایق دانش‌آموزان کلاس و شرایط  
 مدرسه جهت گردآوری اطلاعات در نظر بگیرید و در پایان یکی از جلسات، آنها را روی تابلوی  
 کلاس فهرست کنید. دانش‌آموزان کلاس را گروه‌بندی کنید و از آنها بخواهید یکی از موضوعات  
 را انتخاب و به جمع‌آوری اطلاعات بپردازند. پس از آن در یک ساعت تفکر و پژوهش دربارهٔ پاسخ  
 سؤال زیر به کلاس گزارش دهند.

● گروه، اطلاعات را چگونه و از چه منابعی جمع‌آوری کرده است؟

در این خصوص انتظار می‌رود دانش‌آموزان کلاس دربارهٔ ارتباط روش و منابع جمع‌آوری  
 اطلاعات با میزان سرعت و سهولت دستیابی به اطلاعات و صحت آن و هزینهٔ صرف شده، زبان متون،  
 مرتبط بودن اطلاعات با موضوع، قضاوت و اظهار نظر کنند.

مواردی از قبیل :

● مطالب کدام منبع با موضوع ارتباط بیشتری داشت؟

● کلمات و جملات کدام منبع راحت‌تر فهمیده می‌شد؟

● دسترسی به کدام منبع سریع‌تر بود؟

● دسترسی به کدام منبع راحت‌تر بود؟

● مطالب کدام منبع دقیق‌تر و درست‌تر

بود؟

این سؤالات به دانش‌آموزان کمک  
 می‌کند تا بی‌برند منابع مکتوبی (چاپی و  
 الکترونیکی) که در پژوهش به کار می‌گیرند از  
 لحاظ ارزش یکسان نیستند.

توصیه‌های اجرایی : به تناسب  
 توانمندی دانش‌آموزان آنها را به استفاده از  
 ابزارهای متنوع ارائه گزارش تشویق کنید.





## عنوان فعالیت

### چرخ ریسک

مضمون : پدیده‌ها

صلاحیت‌ها : مشاهده، پرسشگری، استدلال، قضاوت براساس معیار

زمان : ۴۵ دقیقه

شاید با این کلام تا کنون مواجه شده باشید که طرح سؤال خوب نیمی از راه دسترسی به پاسخ است. دانش‌آموزان در این فعالیت پس از مشاهده فیلم با طرح سؤال از آن و گفت‌وگو درباره اینکه چه سؤالاتی مناسب یا نامناسب هستند، پرسشگری را تمرین می‌کنند.

### انتظارات عملکردی خاص

- طرح پرسش‌های مناسب و تشخیص مسئله
- شناسایی تفاوت‌ها، شباهت‌ها و رابطه‌ها
- سنجش اطلاعات، ارزیابی و به چالش کشیدن ایده‌ها
- استفاده از زبان صحیح و دقیق برای توضیح ایده‌ها و تصمیم‌های خود

### انتظارات عملکردی مشترک

- بررسی پدیده‌ها و روابط بین آنها
  - بررسی قوانین حاکم بر روابط بین پدیده‌ها
  - استخراج معنا و مفهوم از تجارب خود
  - شناسایی راه‌های چگونگی یادگیری خود
- مواد و وسایل آموزشی : کتاب کار، فیلم چرخ ریسک از تولیدات دفتر تکنولوژی و رسانه‌های آموزشی.

**فرایند اجرای فعالیت:** بخشی از فیلم چرخ ریسک را نمایش دهید. از دانش‌آموزان بخواهید با دقت فیلم را مشاهده کنند. قبل از تماشای فیلم به آنها نگوید که قرار است چه کنند. چون با این کار لذت بردن از تماشای فیلم از آنها سلب خواهد شد. پس از دیدن فیلم از آنها بخواهید سه مورد از سؤالاتی را که تماشای فیلم در ذهنشان ایجاد کرد، در برگه کتاب کار بنویسند. سپس از دانش‌آموزان خواسته می‌شود که سؤالات خود را در کلاس مطرح کنند و سؤالات غیر تکراری روی تابلو نوشته شود. در حین اینکار در صورتی که سؤال جدیدی به ذهن دانش‌آموزان رسید، سؤال مذکور را به سؤالات خود اضافه کنند. در این مرحله قضاوت درباره سؤال توسط معلم یا دانش‌آموزان انجام نمی‌گیرد.

پس از این مرحله، گروه‌های کلاسی را تشکیل دهید. سؤالات نوشته شده روی تابلو، در گروه کاری براساس معیارهای زیر بررسی و انتخاب، اصلاح و با حذف شوند.

– پاسخ پرسش در فیلم نباشد.

– در پرسش از واژگان و جملات دقیق، واضح و روشن استفاده شده باشد.

– با خواندن پرسش بتوان به روش پیدا کردن پاسخ آن پی برد.

هر یک از گروه‌ها نتایج فعالیت خود را در مورد سؤالات انتخاب شده، اصلاح شده و حذف شده، در کتاب کار بنویسند و سپس با ذکر دلیل به صورت شفاهی به کلاس ارائه کنند. سایر دانش‌آموزان در مورد این تغییرات نظرات خود را بیان کنند.

**توصیه‌های اجرایی:** در صورت عدم دسترسی به فیلم یا امکان پخش می‌توان از کتاب‌های علمی یا مقالات روزنامه‌ها برای شروع زمینه‌چینی طرح سؤال استفاده کرد.



مضمون : کشف معانی

مهارت : تحلیل، تصمیم‌گیری، قیاس، استدلال، قضاوت

زمان : ۴۵ دقیقه

آیا تا کنون در موقعیت‌های غیرقابل پیش‌بینی قرار گرفته‌اید؟ آیا موقعیت‌هایی داشته‌اید که واقعاً تصمیم‌گیری برای شما مشکل باشد؟ آیا تا کنون به خاطر حقیقت‌های بزرگ بر روی دوستی‌های خود پا گذاشته‌اید؟ تا چه حد برای حفظ دوستی خود با دیگران هزینه می‌پردازید؟ تا چه حد از دوستان خود توقع دارید؟ این قبیل سؤالات، سؤالاتی است که نوجوانان در این سن بسیار با آن مواجه می‌شوند. در این فعالیت از دانش‌آموزان انتظار می‌رود با بحث دربارهٔ موضوع داستان، دیدگاه‌های خود را روشن سازند.

### انتظارات عملکردی خاص

- کار بر روی اطلاعات و اندوخته‌ها برای تبدیل مجهول به معلوم
- سنجش، ارزیابی و به چالش کشیدن ایده‌های خود و دیگران
- پیش‌بینی نتایج و پیامدها و بروز رفتار خردمندانه
- شناسایی تفاوت‌ها، شباهت‌ها و رابطه‌ها
- استفاده از زبان صحیح و دقیق برای توضیح ایده‌ها و تصمیم‌های خود

### انتظارات عملکردی مشترک

- بررسی پدیده‌ها و روابط بین آنها
- استخراج معنا و مفهوم از تجارب خود

● شناسایی راه‌های چگونگی یادگیری خود

● به‌کارگیری مهارت‌های اجتماعی همدلی، مشارکت، توافق، مخالفت، مذاکره و گفت‌وگو

مواد و وسایل آموزشی: کتاب کار، داستان پیوست

فرایند اجرای فعالیت: داستان پیوست را برای دانش‌آموزان بخوانید. از آنها بخواهید کمی فکر کنند، بقیه ماجرا را حدس بزنند. فرصت مشخصی به آنها بدهید تا حدس خود را در کتاب کار بنویسند. سپس از آنها بخواهید حدس خود را برای دیگران بازگویند. در این مرحله با استفاده از سؤالات زیر زمینه بحث و گفت‌وگو را در کلاس فراهم کنید؛ با پرسش‌های درخواست‌کننده وضوح و ارائه دلیل و مثال به آنها کمک کنید تا عمیق‌تر بیندیشند.

● شما اگر جای رضا بودید چه می‌کردید؟ رضا چه کار می‌تواند بکند؟

● آیا رضا مجبور است بین انسان خوب بودن و دوست خوب بودن یکی را انتخاب کند؟

● آیا تاکنون در موقعیت‌های غیرقابل پیش‌بینی قرار گرفته‌اید؟ آیا موقعیت‌هایی داشته‌اید که

واقعاً تصمیم‌گیری برای شما مشکل باشد؟

توصیه‌های اجرایی: در حین اجرا، در صورت داشتن زمان، می‌توان در مورد هر نکته

دیگری از داستان که توجه دانش‌آموزان را به خود جلب کرده باشد بحث و گفت‌وگو کرد.



پیوست : فرض کن یکی از روزهای مدرسه موقع تحویل تکالیف متوجه می‌شوی که آنها را در خانه جا گذاشته‌ای؟ هر لحظه که معلم به میز تو نزدیک‌تر می‌شود ضربان قلبت شدیدتر می‌شود. می‌دانی که معلم تو در کنترل تکالیف‌ها بسیار سخت‌گیر است و قبلاً هم تأکید کرده که هیچ بهانه‌ای را برای تنبلی کردن و از زیر کار در رفتن قبول نخواهد کرد. تا بالای سرت برسد، هزار فکر جورواجور از سرت می‌گذرد. افسوس می‌خوری از وقتی که می‌توانستی صرف تماشای تلویزیون، بازی یا هر کار دیگری بکنی، و آن را صرف نوشتن مشق‌هایی کردی که حالا جا گذاشته‌ای؟

یک نیمکت مانده به اینکه معلم به تو برسد. ناگهان فکری به سرت می‌زند؛ کافی است یک نفر از بچه‌ها شهادت بدهد که دیروز با هم تکالیفتان را انجام داده‌اید. تو مطمئنی که دروغی در کار نیست. چون تکالیفت کامل و تمیز در خانه جا مانده‌اند. اما روی چه کسی می‌توانی حساب کنی؟ در چند دقیقه همه چهره‌ها از جلوی چشمت می‌گذرد. یک دفعه فرد مورد نظر را پیدا می‌کنی. رضا! بهترین دوستت! هم تو را می‌شناسد و هم بارها به او کمک کرده‌ای. همین هفته پیش به خاطرش دعوا هم کرده‌ای. یک مرتبه صدای معلم تو را به خودت می‌آورد : «پسر خوب تکالیفت کو؟»

بدون درنگ جواب می‌دهی : آقا تکلیفم در خانه جا مانده رضا شاهد است ما دیروز باهم در خانه ما تکالیفمان را نوشتیم. اگر باور نمی‌کنید از خودش بیسید!

سه ردیف جلوتر، رضا با شنیدن اسمش هاج و واج به عقب می‌چرخد. آن قدر همه چیز سریع اتفاق افتاده که در نگاه رضا چیزی جز تعجب دیده نمی‌شود. نگاه متعجب او با نگاه ملتسمانه تو به هم برمی‌خورد.

معلم رو به رضا که شاگرد زرنگ کلاس هم هست می‌کند و می‌پرسد : رضا دوستت راست می‌گوید؟

...

## عنوان فعالیت

### درخت بخشنده

مضمون : دوست داشتن، تعلق، هویت

صلاحیت‌ها : مشاهده، تخیل، استدلال

زمان : ۴۵ دقیقه

نوع تعامل و بده بستان کودک با موجودات پیرامونی به‌ویژه نزدیکان خود، تأثیر بسزایی در ساخت شخصیت کودک و نگاه او به وظایفش نسبت به خود، اطرافیان، سایر موجودات زنده و حتی غیرزنده دارد. در این فعالیت دانش‌آموزان با شنیدن داستان درخت بخشنده با این سؤال مواجه می‌شوند که «وظیفه متقابل ما نسبت به کسانی یا چیزهایی که از نعمت وجود آنها بهره‌مند می‌شویم چیست؟»

### انتظارات عملکردی خاص

- کار بر روی اطلاعات و اندوخته‌ها برای تبدیل مجهول به معلوم
- پیش‌بینی نتایج و پیامدها و بروز رفتار خردمندانه در ارتباط با خود، خدا، خلق و خلقت
- استنباط و نتیجه‌گیری از یافته‌ها
- استفاده از زبان صحیح و دقیق برای توضیح ایده‌ها و تصمیم‌های خود
- سنجش اطلاعات، ارزیابی و به چالش کشیدن ایده‌ها و اعمال خود و دیگران

### انتظارات عملکردی مشترک

- بررسی پدیده‌ها و روابط بین آنها
- بررسی قوانین حاکم بر روابط بین پدیده‌ها
- بروز عمل اخلاقی در مراودات روزانه خود
- استخراج معنا و مفهوم از تجارب خود

- به کارگیری مهارت‌های اجتماعی همدلی، مشارکت، توافق، مخالفت، مذاکره و گفت‌وگو
- جانب‌داری از ارزش‌های دینی

مواد و وسایل آموزشی: کتاب کار، کتاب درخت بخشنده، نوشته شل سیلور استاین،

نقاش شل سیلور استاین، مترجم رضی هیرمندی، تهران، نمایشگاه کتاب کودک.

فرایند اجرای فعالیت: کتاب را برای دانش‌آموزان بخوانید، از آنها بخواهید راجع به

سؤالات زیر فکر کنند و به آنها در فرایند بحث پاسخ دهند.

– آیا کار درخت از نظر عقلی درست بود؟

– آیا پسرک هم درخت را دوست داشت؟ چرا؟

– رفتار پسرک در بزرگسالی نشان دهنده چه چیزی بود؟ (تلاش کنید دانش‌آموزان درباره

مفاهیمی مثل بی‌وفایی، خیانت، سوء استفاده یا... به دقت توضیح داده و نظر خود را تبیین کنند)

– آیا پسرک کاری به جز آنچه انجام داد می‌توانست بکند؟ درخت چطور؟

– این داستان شما را یاد چه چیزی می‌اندازد؟

– آیا می‌توانیم جای درخت و پسر را در این داستان عوض کنیم و همین داستان را با این

جابه‌جایی بنویسیم؟ (تلاش کنید دانش‌آموزان درباره ماهیت وجود انسان و ماهیت وجودی گیاه

که زمینه را برای این تمثیل در کتاب آماده کرده فکر کنند و راجع به تفاوت‌ها و شباهت‌های این دو

ماهیت حرف بزنند)



پیوست: داستان درخت بخشنده، نوشته شمل سیلور استاین، نقاش شمل سیلور استاین، مترجم رضی هیرمندی، تهران، نمایشگاه کتاب کودک، ۱۳۶۳ [۴۸] ص، مصور (رنگی)

خلاصه داستان: روزی روزگاری درختی بود. او پسرک کوچولویی را دوست می‌داشت و پسرک هر روز می‌آمد و برگ‌هایش را جمع می‌کرد و از آنها کلاه می‌ساخت. از تنه‌اش بالا می‌رفت، و سیب می‌خورد. پسرک هر وقت خسته می‌شد زیر سایه‌اش می‌خوابید. او درخت را دوست می‌داشت و درخت خوشحال بود. اما زمان می‌گذشت و پسرک بزرگ می‌شد و درخت اغلب تنها بود.

یک روز پسرک نزد درخت آمد. درخت گفت: پسر از تنه‌ام بالا بیا، با شاخه‌هایم تاب بخور، سیب بخور و در سایه‌ام بازی کن. پسرک گفت: من دیگر بزرگ شده‌ام، می‌خواهم چیزی بخرم و سرگرمی داشته باشم. درخت گفت: من بولی ندارم. من تنها برگ و سیب دارم. سیب‌هایم را به شهر ببر، بفروش. آن وقت، پول خواهی داشت.

پسرک از درخت بالا رفت، سیب‌هایش را چید، برداشت و رفت. اما پسرک دیگر تا مدت‌ها بازنگشت، درخت غمگین بود، تا یک روز پسرک برگشت. درخت از شادی تکان خورد و گفت از تنه‌ام بالا بیا. پسر گفت: آن قدر گرفتارم که فرصت بالا رفتن از درخت را ندارم. من خانه‌ای می‌خواهم که خودم را در آن گرم نگاه دارم، زن و بچه می‌خواهم. می‌توانی به من خانه بدهی؟ درخت گفت: من خانه‌ای ندارم، تو می‌توانی شاخه‌هایم را ببری و برای خود خانه‌ای بسازی.

آن وقت پسرک شاخه‌هایش را برید تا برای خود خانه‌ای بسازد. اما پسرک تا مدت‌ها بازنگشت. وقتی برگشت، درخت به او گفت: بیا پسر، بیا و بازی کن. پسرک گفت: دیگر آن قدر پیر و افسرده شده‌ام که نمی‌توانم بازی کنم. قایقی می‌خواهم که مرا از اینجا به جایی دور برد. تو می‌توانی به من قایقی بدهی؟

درخت گفت: تنه‌ام را قطع کن و برای خود قایقی بساز. و پسر تنه درخت را قطع کرد، قایقی ساخت و سوار بر آن از آنجا دور شد.

پس از زمانی دراز پسرک بار دیگر برگشت. درخت گفت: متأسفم که چیزی ندارم تا به تو بدهم.

پسرک گفت: من دیگر به چیزی احتیاج ندارم، بسیار خسته‌ام. فقط جایی برای نشستن و آسودن می‌خواهم.

درخت گفت: بسیار خوب، تا جایی که می‌توانست خود را بالا کشید و گفت: بیا پسر، بیا بنشین و استراحت کن.

و پسرک خیال کرد، درخت خوشحال بود.



## عنوان فعالیت

پرواز کن! پرواز!

مضمون: هویت، کمال

صلاحیت‌ها: مشاهده، قضاوت و ارزشیابی، استدلال

زمان: ۴۵ دقیقه

در ادبیات داستانی ما حکایات زیادی وجود دارد که مقایسه بین دو موقعیت را برای خواننده پیش می‌آورد که از جمله آنها می‌توان به داستان موش شهری و موش صحرائی، کبوتر در قفس و کبوتر آزاد و نظایر آن اشاره کرد. در همه این داستان‌ها ترجیح و انتخاب بین رفاه در بند اسارت و مقایسه آن با سختی‌های تأمین معیشت در موجوداتی که آزاد زندگی می‌کنند، وجود دارد. در پایان این فعالیت انتظار می‌رود دانش‌آموزان ضمن درگیر شدن با پاسخگویی به این قبیل سؤالات، ترجیحات خود را با دیگران در میان بگذارند و در باره آن استدلال کنند.

### انتظارات عملکردی خاص

- پیش‌بینی نتایج و پیامدها و بروز رفتار خردمندانه
  - شناسایی تفاوت‌ها، شباهت‌ها و رابطه‌ها
  - استفاده از زبان صحیح و دقیق برای توضیح ایده‌ها و تصمیم‌های خود
  - استنباط و نتیجه‌گیری از یافته‌ها
  - سنجش ترجیحات، ارزیابی و به چالش کشیدن ایده‌ها و اعمال خود و دیگران
- ### انتظارات عملکردی مشترک
- بررسی پدیده‌ها و روابط بین آنها
  - بروز عمل اخلاقی در مراودات روزانه خود

● استخراج معنا و مفهوم از تجارب خود

● جانب‌داری از ارزش‌های اخلاقی و دینی

مواد و وسایل آموزشی: کتاب کار، کتاب پرواز کن، پرواز!، به روایت کریستوفر گریگوروسکی، مترجم محسن چینی فروشان، تصویرگر نیکلاس دالی. تهران: کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.

فرایند اجرای فعالیت: داستان را برای دانش‌آموزان بخوانید. سپس آنها را با محور سؤالات زیر وارد بحث کنید.

– عقاب در پایان داستان چه تفاوت‌ها و چه شباهت‌هایی با عقاب ابتدای داستان داشت؟

– اگر دوست مرد کشاورز عقاب را به کوه نمی‌برد به نظر شما داستان زندگی عقاب چه می‌شد؟

– در منزل مرد کشاورز غذا و راحتی وجود داشت اما در کوه عقاب باید برای به دست آوردن

غذا و... تلاش می‌کرد. شما کدام نوع زندگی را برای او ترجیح می‌دادید؟ چرا؟

– آزادی با راحتی و آسایش چه ارتباطی دارد؟ (به وجود آورنده آسایش است یا از بین برنده

آن؟)

– چرا از پرواز عقاب ما هم لذت

می‌بریم؟

فعالیت تکمیلی: از دانش‌آموزان

بخواهید از پدر و مادر و دیگر بزرگان خانواده

خود بپرسند: آیا در ادبیات فارسی یا تجربیات

خودشان داستانی وجود دارد که پایان آن شبیه

انتخاب جوجه عقاب باشد؟ خلاصه داستان را

در کتاب کار بنویسند.



پیوست : داستان پرواز کن! پرواز!

پرواز کن، پرواز کن! به روایت کریستوفر گرینگوروسکی، مترجم محسن چینی فروشان، تصویرگر نیکلاس دالی. تهران : کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، ۱۳۸۰ [۳۶] ص. مصوّر (رنگی). خلاصه داستان : بزه کوچولو گم شده بود و بچه‌ها خیلی ناراحت بودند. دیروز بعدازظهر، وقتی بچه‌ها با گله برگشتند، بزه همراه آنها نبود. پدر، بچه‌ها را آرام کرد و برای پیدا کردن بزه از کلبه بیرون رفت.

مرد کشاورز به طرف درّه‌ای که آن نزدیکی‌ها بود راه افتاد. با دقت دوروبر را نگاه کرد ولی هیچ نشانی از بزه کوچولو نبود.

مرد کشاورز از درّه گذشت و به جنگل انبوهی رسید. میان درختان، اطراف تپه‌ها را هم گشت، ولی هیچ نشانی از بزه کوچولو نبود.

مرد کشاورز به کوه بلندی رسید، از دامنه کوه بالا رفت. هر ازگاهی می‌ایستاد و بزه‌اش را صدا می‌کرد، خبری از بزه کوچولو نبود.

مرد کشاورز همچنان که از کوه بالا می‌رفت به شکافی رسید که آب از میان آن جاری بود. به سختی از شکاف بالا رفت تا به صخره بزرگی رسید. ناگهان منظره عجیبی دید : یک بچه عقاب که به نظر می‌رسید تازه سر از تخم درآورده است، آنجا افتاده بود. مرد کشاورز با سختی خود را به بچه عقاب رساند و او را میان دستانش گرفت. دو دل بود، اگر او را با خود می‌برد، ممکن بود پدر و مادرش دنبال او بگردند و اگر او را همان‌جا رها می‌کرد، معلوم نبود چه بلایی سرش می‌آمد. بالاخره تصمیم گرفت او را با خود ببرد و از او مواظبت کند. بچه عقاب را بغل کرد و به طرف خانه به راه افتاد. در راه بارها بزه کوچولو را صدا زد، ولی هیچ خبری از او نبود.

هنوز به خانه نرسیده بود که بچه‌ها با خوشحالی از خانه بیرون دویدند و یکی از آنها فریاد زد : بزه کوچولو خودش برگشته.

مرد کشاورز از شنیدن این خبر خیلی خوشحال شد. بچه عقاب را به آنها نشان داد و گفت ما باید از این بچه عقاب نگهداری کنیم. او را در آشپزخانه میان مرغ و جوجه‌ها رها کرد. روزها می‌گذشت و بچه عقاب بزرگ و بزرگ‌تر می‌شد. یک روز صبح اتفاق تازه‌ای افتاد و یکی از دوستان قدیمی مرد کشاورز سر زده به دیدن آنها آمد. آن دو کنار هم نشستند و از هر دری سخن گفتند. ناگهان دوست کشاورز بچه عقاب را دید و با صدای بلند فریاد زد. باور کردنی نیست! یک بچه عقاب

میان جوجه‌ها؟

مرد کشاورز با لبخند جواب داد: او دیگر عقاب نیست، یک جوجه است. درست مثل یک جوجه غذا می‌خورد، راه می‌رود و جیک جیک می‌کند.

دوستش با ناراحتی گفت: به هر حال او یک بچه عقاب است. می‌خواهی به تو نشان دهم که او یک عقاب است؟

مرد کشاورز گفت: نشان بده ببینم.

دوستش بچه عقاب را بالای سرش برد و فریاد زد: تو جوجه نیستی، یک عقابی، پرواز کن، پرواز! پرندۀ بال‌هایش را باز کرد، نگاهی به اطراف انداخت و به سرعت به طرف زمین برگشت. مرد کشاورز، خنده بلندی سر داد و گفت: من که گفتم او یک جوجه است!

چند روز بعد دوست مرد کشاورز برگشت و فریاد زد: من می‌خواهم به تو ثابت کنم که آن پرندۀ یک عقاب است نه یک جوجه. لطفاً نزدیکان را بیاور تا به تو نشان دهم. مرد از نزدیکان بالا رفت عقاب را بالای سرش نگه داشت و آسمان را به او نشان داد و آهسته در گوشش گفت: تو جوجه نیستی، یک عقابی، پرواز کن، پرواز!

ناگهان پرندۀ پاهایش را از هم باز کرد، بال‌هایش را بست و از روی بام پایین پرید و خود را به جوجه‌ها رساند.

صبح روز بعد هنوز هوا روشن نشده بود که صدای پارس سگ، مرد کشاورز را از خواب بیدار کرد. با نگرانی بلند شد. در را که باز کرد با تعجب خود را کنار کشید و گفت: تو اینجا چه کار می‌کنی؟

دوستش جواب داد: من را ببخش، فقط یک بار دیگر به من فرصت بده، خواهش می‌کنم. مرد کشاورز که عصبانی شده بود، گفت: هنوز خیلی به صبح مانده و خواست در را ببندد که دوستش گفت: فقط یک بار دیگر خواهش می‌کنم.

مرد کشاورز دلش نیامد خواهش او را قبول نکند. پرسید: حالا چکار باید بکنم؟

دوستش جواب داد: آن پرندۀ را بردار و با من بیا.

مرد کشاورز با بی‌میلی پرندۀ را که در خواب خوش و عمیقی فرو رفته بود. آهسته بغلش کرد و او را به دوستش داد. آن دو راه افتادند و در تاریکی بیرون کلبه ناپدید شدند.

مرد کشاورز از دوستش پرسید: حالا کجا می‌رویم؟

دوستش جواب داد : به کوهستان، همان جایی که این پرنده را پیدا کردی.  
آن دو درّه‌ها و رودخانه را پشت سر گذاشتند. وقتی آن دو با زحمت فراوان از کوه بالا  
می‌رفتند. دوست مرد کشاورز لحظه‌ای ایستاد و به دوستش گفت : نگاه کن زمین زیر پای ماست.  
چیزی نمانده به قلّه برسیم.

بالاخره به قلّه رسیدند. دوست مرد کشاورز با احتیاط و دقت، پرنده را لب صخره گذاشت و  
آرام در گوش او زمزمه کرد، به روبه‌رو نگاه کن! هر وقت خورشید طلوع کرد، تو هم طلوع کن! زمین  
جای تو نیست. تو مال آسمانی پرواز کن! پرواز!

خورشید طلایی از پشت کوه‌ها بالا می‌آمد بچه عقاب بال‌هایش را باز کرد و به خورشید سلام  
کرد. مرد کشاورز ساکت بود و نگاه می‌کرد. همه جا آرام بود و هیچ صدایی نمی‌آمد. بچه عقاب  
سرش را بلند کرد. بال‌هایش را باز کرد و پرواز را آغاز کرد و کمی بعد در فضای بیکران آسمان گم  
شد.

او دیگر هیچ وقت میان جوجه‌ها برنگشت.

## عنوان فعالیت

ما کجا هستیم؟

مضمون : کائنات

صلاحیت‌ها : مشاهده، تجسم، استدلال

زمان : ۴۵ دقیقه

ادراک ما دربارهٔ موقعیت‌مان در جهان تا حد زیادی به میزان آگاهی ما از جهان پیرامون ما بستگی دارد. در این فعالیت دانش‌آموزان با استفاده از عنصر تخیل پرواز کرده و به خود و محیط خود از دریچهٔ بالاتر نگاه می‌کنند. انتظار می‌رود دانش‌آموزان در این پرواز موقعیت‌های پیش‌آمده را تحلیل کنند و نگاهی نو به جایگاه خود در نظام آفرینش داشته باشند.

### انتظارات عملکردی خاص

- پیش‌بینی نتایج و پیامدها و بروز رفتار خردمندانه
- شناسایی تفاوت‌ها، شباهت‌ها و رابطه‌ها
- استفاده از زبان صحیح و دقیق برای توضیح ایده‌ها و تصمیم‌های خود
- ارزیابی و به چالش کشیدن ایده‌های خود و دیگران

### انتظارات عملکردی مشترک

- بررسی پدیده‌ها و روابط بین آنها
- بررسی قوانین حاکم بر روابط بین پدیده‌ها
- استخراج معنا و مفهوم از تجارب خود
- جانب‌داری از ارزش‌های دینی

مواد و وسایل آموزشی : کتاب کار، کتاب ما کجا هستیم؟، نوشته مهدی معینی، انتشارات

کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان

**فرایند اجرای فعالیت:** بهتر است به تعداد دانش‌آموزان کتاب وجود داشته باشد، یا اینکه تصاویر کتاب را در اندازه‌ای بزرگ‌تر تهیه کرده و هنگام خواندن کتاب، تصویر هر صفحه را روی تابلو قرار دهید.

کتاب را برای دانش‌آموزان بخوانید. سپس از دانش‌آموزان بخواهید چشم‌هایشان را ببندند، خودشان را مثل پسرک کتاب تصور کنند حالا تصور کنند که بالا رفته‌اند، حالا بالاتر رفته و از بالای کلاس، سپس بالای مدرسه، خیابان، شهر، استان، کشور، قاره، کره زمین، منظومه شمسی، کهکشان راه شیری و... موقعیت خود را مجسم کنند. سعی کنید با تشویق دانش‌آموزان به تصویرسازی‌های ذهنی، آنها تجسم دقیق‌تری از موقعیت خود در هر مرحله داشته باشند. این کار را تا ۵ دقیقه می‌توانید ادامه دهید.

حالا از دانش‌آموزان بخواهید راجع به مسائل زیر فکر کرده و صحبت کنند.

– با این تجسم، به نظر شما زمین کوچک است یا بزرگ؟

– کشورها چگونه؟ (تلاش کنید دانش‌آموزان با استفاده از زبان صحیح به نسبی بودن مفاهیم

توجه کنند.)

– شما چگونه؟ آیا در این تجسم کوچک بودید یا بزرگ؟

– آیا انسان به همان اندازه که نسبت به کل جهان کوچک است از نظر توان و قدرت هم

کوچک است؟

– نظرتان راجع به غرور و خودخواهی با این تجسم چیست؟

**توصیه‌های اجرایی:** سؤال آخر را از جهات مختلف مورد بررسی قرار دهید. یکی از ابعاد

این است که در این تجسم انسان یکی از مخلوقات است؛ لذا تکبر بر سایر مخلوقات ناپسند است اما

از بُعد دیگر مقایسه با سایر موجودات زنده و غیرزنده، نوع انسان دارای توانمندی‌هایی است که او را

از سایر موجودات متمایز و «خليفة الله» می‌سازد. البته این عبارات را مستقیماً به دانش‌آموزان منتقل

نکنید زیرا نتیجه مورد نظر حاصل نمی‌شود. آنها باید در گفت‌وگو، خود به این مفهوم دست یابند.

**فعالیت تکمیلی:** از دانش‌آموزان بخواهید راجع به تفاوت‌ها و شباهت‌های انسان با سایر

موجودات در جهان فکر کرده و در صورت امکان با دوستان یا خانواده خود صحبت کنند و نتایج

را در کتاب کار بنویسند.

**تعمیرت طرح از کتاب**

مردمان قدیم در جاهای امنی زندگی می‌کردند. آن‌ها در غارها یا در کوه‌ها زندگی می‌کردند. آن‌ها در آنجا می‌خوابیدند و در آنجا غذا می‌خوردند.

**تعمیرت طرح از کتاب**

مردمان قدیم در جاهای امنی زندگی می‌کردند. آن‌ها در غارها یا در کوه‌ها زندگی می‌کردند. آن‌ها در آنجا می‌خوابیدند و در آنجا غذا می‌خوردند.

**تعمیرت طرح از کتاب**

مردمان قدیم در جاهای امنی زندگی می‌کردند. آن‌ها در غارها یا در کوه‌ها زندگی می‌کردند. آن‌ها در آنجا می‌خوابیدند و در آنجا غذا می‌خوردند.

۱۳۰

**تعمیرت طرح از کتاب**

مردمان قدیم در جاهای امنی زندگی می‌کردند. آن‌ها در غارها یا در کوه‌ها زندگی می‌کردند. آن‌ها در آنجا می‌خوابیدند و در آنجا غذا می‌خوردند.

**تعمیرت طرح از کتاب**

مردمان قدیم در جاهای امنی زندگی می‌کردند. آن‌ها در غارها یا در کوه‌ها زندگی می‌کردند. آن‌ها در آنجا می‌خوابیدند و در آنجا غذا می‌خوردند.

**تعمیرت طرح از کتاب**

مردمان قدیم در جاهای امنی زندگی می‌کردند. آن‌ها در غارها یا در کوه‌ها زندگی می‌کردند. آن‌ها در آنجا می‌خوابیدند و در آنجا غذا می‌خوردند.

۱۳۰



مضمون : علت و معلول

صلاحیت‌ها : مشاهده، تجسّم، استدلال، استنباط و نتیجه‌گیری

زمان : ۴۵ دقیقه

دانش‌آموزان در سنین خردسالی و ابتدای نوجوانی تصوّرات متفاوتی نسبت به پدیده‌ها و علت و وقوع آن دارند. در نظام آموزشی همواره سعی می‌شود وقایع براساس یک نظام منطقی و علت قابل مشاهده تبیین و بررسی شود. در این فعالیت سعی می‌شود تا دانش‌آموزان در کنار روش رایج نگاهی نو نیز به علت و وقوع وقایع داشته باشند.

### انتظارات عملکردی خاص

- کار بر روی اطلاعات و اندوخته‌ها برای تبدیل مجهول به معلوم
- پیش‌بینی نتایج و پیامدها و بروز رفتار خردمندانه
- شناسایی تفاوت‌ها، شباهت‌ها و رابطه‌ها
- استفاده از زبان صحیح و دقیق برای توضیح ایده‌ها و تصمیم‌های خود
- استنباط و نتیجه‌گیری از یافته‌ها

### انتظارات عملکردی مشترک

- بررسی پدیده‌ها و روابط بین آنها
- بررسی قوانین حاکم بر روابط بین پدیده‌ها
- بروز عمل اخلاقی در مراودات روزانه خود
- استخراج معنا و مفهوم از تجارب خود

مواد و وسایل آموزشی: کتاب کار، فیلم آخر خط تولید دفتر تکنولوژی و رسانه‌های آموزشی.

فرایند اجرای فعالیت: فیلم آخر خط را برای دانش‌آموزان نمایش دهید سپس سؤالات زیر را در کلاس مطرح و زمینه استدلال دانش‌آموزان را فراهم کنید.

● ماشین فرسوده چه مشکلاتی ایجاد کرده بود؟ در این سؤال شما با سؤالات پیگیر پاسخ‌های دانش‌آموزان را به سمت جزئیات وقایع و رخداد‌های موجود در فیلم هدایت کنید.

● آیا هر چیز پیر و قدیمی مشکل ایجاد می‌کند؟

● آیا هر چیز پیر و قدیمی فرسوده است؟

● کسانی که ماشین فرسوده را نمی‌دیدند در مورد علت ترافیک چه تصویری می‌توانستند داشته باشند؟

● آیا همیشه علت وقوع همه پدیده‌ها را می‌توان دید؟ در صورت ندیدن علت آیا می‌توان آن را حدس زد؟ چگونه می‌توان این کار را کرد؟

● اگر نتوانیم علت وقوع پدیده‌ها را ببینیم آیا می‌توانیم بگوییم که وجود ندارند؟ (از دانش‌آموزان بخواهید با استفاده از تجربیات و معلومات خود به این سؤال پاسخ دهند. آنها می‌توانند از روش‌ها و عملکرد کارآگاهان، دانشمندان یا حکیمان، و... تا ماوراءالطبیعه مثال بزنند.)

### توصیه‌های اجرایی

● در این فعالیت دانش‌آموزان رابطه علت و معلولی را کشف خواهند کرد و معلم فقط تسهیل‌گر خواهد بود؛ لذا از ذکر عباراتی چون «هر معلولی علتی دارد و...» پرهیز کنید.

● در پایان کلاس از دانش‌آموزان بخواهید فعالیت کتاب کار خود را انجام دهند.



## عنوان فعالیت

من عاقبت از این پل خواهم گذشت.

مضمون : به گونه‌ای دیگر دیدن

صلاحیت‌ها : مشاهده، استدلال، قضاوت

زمان : ۴۵ دقیقه

اگرچه با توسعه رسانه‌های ارتباط جمعی میزان اطلاعات جامعه درباره معلولان افزایش یافته است، با این حال، بعضاً نگاه‌های تفریط‌آمیز و یا مبالغه‌آمیز به توانایی‌های معلولان موجب کاهش ارتباط این بخش عظیم از جامعه انسانی با دیگر اعضای آن می‌شود. در این فعالیت دانش‌آموزان پس از نمایش فیلم با بحث و گفت‌وگو درباره محتوای فیلم به تعبیر و تفسیر معنای واژه‌هایی نظیر توانایی، ضعف، خوشبختی، ناامیدی، زندگی واقعی، کامل کردن زندگی یکدیگر و نظایر آن می‌پردازند و درک خود را در این باره توسعه می‌دهند.

### انتظارات عملکردی خاص

- پیش‌بینی نتایج و پیامدها و بروز رفتار خردمندانه
- شناسایی تفاوت‌ها، شباهت‌ها و رابطه‌ها
- استنباط و نتیجه‌گیری از یافته‌ها
- ارزشمند دانستن حیات و تلاش در راه کمال
- ارزیابی و به چالش کشیدن ایده‌های خود و دیگران

### انتظارات عملکردی مشترک

- بررسی پدیده‌ها و روابط بین آنها
- بروز عمل اخلاقی در مراودات روزانه خود
- استخراج معنا و مفهوم از تجارب خود

## ● جانب‌داری از ارزش‌های دینی

مواد و وسایل آموزشی : کتاب کار، فیلم میترا از تولیدات دفتر تکنولوژی و رسانه‌های آموزشی.

فرایند اجرای فعالیت : فیلم «میترا» را برای دانش‌آموزان به نمایش بگذارید و نظر دانش‌آموزان را در مورد زندگی افراد دارای معلولیت جویا شوید. دانش‌آموزان می‌توانند از یکدیگر علت نظرات را سؤال کنند. سؤالات زیر می‌تواند در این مرحله مورد استفاده قرار گیرد.

- پیام‌های فیلم چه بود؟
- از نظر شما زندگی یعنی چه؟ آیا میترا یک زندگی واقعی داشت؟ خواهرش چگونه؟
- آدم‌ها چگونه همدیگر را کامل می‌کنند؟
- رضایت از زندگی یعنی چه؟ آیا آدم‌هایی را می‌شناسید که از زندگی خود احساس رضایت نمی‌کنند؟ چرا اینگونه‌اند؟

- آیا پل خوشبختی وجود دارد؟ پل خوشبختی برای شما چه معنایی دارد؟
- آیا نظرتان قبل و بعد از نمایش فیلم در مورد افراد دارای ناتوانی جسمی تغییر کرد؟ در مورد سایر آدم‌ها چگونه؟ در مورد زندگی چه؟ چرا؟
- چرا برخی از نظرات تغییر می‌کند؟ آیا تغییر نظرات خوب است یا بد؟

توجه داشته باشید که این سؤالات به خصوص سؤال آخر یک جواب بلی یا خیر ندارد؛



بلکه دانش‌آموزان باید با کمک معلم همه جوانب یک مسئله را بررسی و روشن کنند و حتی ممکن است به اصولی برسند. مهم این است که کسب، حفظ، یا تغییر نظرات براساس دلایل محکمی انجام گیرد و برای خود فرد، این دلایل روشن باشد.

توصیه‌های اجرایی : برخی دانش‌آموزان ممکن است با تکرار جملات کلیشه‌ای فرصت بحث را از کلاس سلب کنند، گفت‌وگوها را طوری هدایت کنید تا طرز تلقی دانش‌آموزان برای خودشان روشن شود و با جملات خود با کلاس سخن بگویند.

## عنوان فعالیت

مَمَّ مَمَّ شَمُو

مضمون : هویت (آداب و رسوم، زبان)

صلاحیت‌ها : مشاهده، استدلال، قضاوت

زمان : ۴۵ دقیقه

از جمله اهداف مهم آموزش و پرورش در هر یک از نظام‌های آموزشی حفظ، انتقال و پالایش فرهنگ و آداب و رسوم حاکم بر آن جامعه است. در این فعالیت دانش‌آموزان پس از نمایش فیلم درباره آداب مراسم دعای قطع باران، تفاوت نوع زندگی و تأثیر آن بر پیدایش آداب و رسوم و به‌طور متقابل تأثیر فرهنگ بر نوع زندگی در هر منطقه با یکدیگر گفت‌وگو می‌کنند.

### انتظارات عملکردی خاص

- پیش‌بینی نتایج و پیامدها و بروز رفتار خردمندانه
- شناسایی تفاوت‌ها، شباهت‌ها و رابطه‌ها
- استفاده از زبان صحیح و دقیق برای توضیح ایده‌ها و تصمیم‌های خود
- استنباط و نتیجه‌گیری از یافته‌ها
- سنجش اطلاعات، ارزیابی و به چالش کشیدن ایده‌ها و اعمال خود و دیگران

### انتظارات عملکردی مشترک

- بررسی پدیده‌ها و روابط بین آنها
- بروز عمل اخلاقی در مراودات روزانه خود
- استخراج معنا و مفهوم از تجارب خود
- جانب‌داری از ارزش‌های فرهنگی

مواد و وسایل آموزشی: کتاب کار، فیلم «مَم مَم شو» از تولیدات دفتر تکنولوژی و رسانه‌های آموزشی.

**فرایند اجرای فعالیت:** قبل از نمایش فیلم نظر دانش‌آموزان را در مورد این جمله جویا شوید. «باران نعمت خداست» بعد فیلم «مَم مَم شو» را نمایش دهید و با سؤالات زیر سعی کنید زمینه بحث و استدلال دانش‌آموزان را فراهم کنید.

● در این فیلم بارش باران برای روستائیان خوب بود یا بد؟ شما چه نکات مثبت یا منفی برای باریدن باران در آن روستا می‌توانید بیان کنید.

● آثار بارش باران بر زندگی مردم در محیط‌های دیگر چگونه است؟

● رسم «مَم مَم شو» چیست؟ در شهرهای دیگر چه رسومی برای باران دارند؟

● آیا آداب و رسوم با محیط زندگی مردم ارتباط دارد؟ (در پاسخ به این سؤال منظور از محیط

اعم از محیط طبیعی و اجتماعی است.)

● آیا آداب و رسومی وجود دارد که همه مردم ایران آن را انجام می‌دهند؟

● آیا آداب و رسومی وجود دارد که بین مردم چند کشور مشترک باشد؟

● آیا آداب و رسومی وجود دارد که همه مردم جهان آن را انجام می‌دهند؟

● آیا همه آداب و رسومها خوب هستند؟

● آداب و رسوم زندگی مردم را شکل می‌دهد یا زندگی مردم آداب و رسوم را؟

### توصیه‌های اجرایی

● زبان این فیلم مازندرانی و فیلم دارای زیرنویس است. ممکن است برخی از دانش‌آموزان به هنگام نمایش فیلم بگویند زبان آن را متوجه نمی‌شوند. برای پیشگیری از این امر، قبل از نمایش فیلم به آنها بگوئید در صورتی که زبان را متوجه نمی‌شوند به تصویرخوانی اکتفا کنند و از تصاویر فیلم موضوع را حدس بزنند. سرعت خواندن زیرنویس و تصویرخوانی نشان می‌دهد آنها تا چه حد در خواندن متن و تصویر توانمند شده‌اند.

● موضوع زبان ملی و محلی نیز می‌تواند یکی از مضامینی باشد که با استفاده از این فیلم و مقایسه آن با فیلم آق‌کند در یک جلسه مورد بررسی قرار گیرد.

**فعالیت تکمیلی:** در پایان کلاس از دانش‌آموزان بخواهید یکی از دو فعالیت خارج از

کلاس را در کتاب کار انجام دهند.

سویژه فعالیت

هم نم شو



تفاوت خارج از کلاس

یکی از برداشتهای زود را انتخاب کنید و به آن پاسخ دهید.  
 آید چه آید و رسوم خاصی بر اساس سن زندگی خود می‌شناسید، آن را بنویسید.

آید آید و رسوم و محیط زندگی چه ارتباطی با هم دارند؟

۱۳۷

پیوست: فیلم «هم نم شو» درباره رسمی روستایی در استان مازندران برای توقف باران است.

مضمون : طمع، قناعت

صلاحیت‌ها : مشاهده، تحلیل، استدلال، قضاوت براساس نظام معیار

زمان : ۴۵ دقیقه

حدّ نهایی آرزوهای ما کجاست؟ مرز بین طمع و کمال‌جویی در کجا قرار دارد؟ چه چیزی به خوشبختی حقیقی ما کمک می‌کند؟ جواب این سؤالات را از چه کسی بی‌رسم؟ مشارکت در بحث و گفت‌وگوها در مورد پیامد کارها در این فعالیت به دانش‌آموزان در تشخیص راه زندگی و دلایل انتخاب آن کمک می‌کند.

### انتظارات عملکردی خاص

- پیش‌بینی نتایج و پیامدها و بروز رفتار خردمندانه
- شناسایی تفاوت‌ها، شباهت‌ها و رابطه‌ها
- استفاده از زبان صحیح و دقیق برای توضیح ایده‌ها و تصمیم‌های خود
- استنباط و نتیجه‌گیری از یافته‌ها
- سنجش اطلاعات، ارزیابی و به چالش کشیدن ایده‌ها و اعمال خود و دیگران

### انتظارات عملکردی مشترک

- بررسی پدیده‌ها و روابط بین آنها
- بروز عمل اخلاقی در مراودات روزانه خود
- استخراج معنا و مفهوم از تجارب خود
- جانب‌داری از ارزش‌های دینی

مواد و وسایل آموزشی : کتاب کار، فیلم کیمیاگر از تولیدات کانون پرورش فکری کودکان



و نوجوانان.

**فرایند اجرای فعالیت:** فیلم کیمیاگر را برای دانش‌آموزان نمایش دهید. دقایقی فرصت دهید تا در سکوت در مورد آن فکر کنند. سپس با استفاده از سؤالات زیر زمینه تحلیل و استدلال دانش‌آموزان را فراهم کنید.

● یافتن صندوق چه تغییری در زندگی کشاورز ایجاد کرد؟

با سؤالات خود کمک کنید تا دانش‌آموزان با ذکر جزئیات داستان موقعیت قبلی مرد کشاورز را با موقعیت جدید او مقایسه کنند.

● چرا کتاب را در صندوقی زیر خاک دفن کرده بودند؟

● کشاورز قبل از انداختن ساز خود در آتش چه احساساتی داشت؟ چرا این‌طور فکر

می‌کنید؟

● تعریف شما از طمع و قناعت چیست؟ از دانش‌آموزان بخواهید با مثال تعریف خود را

روشن کنند.

● آیا به دنبال تغییر بودن خوب است یا بد؟

**توصیه‌های اجرایی:** در این فعالیت دانش‌آموزان مفهوم طمع و قناعت و تأثیر آن در زندگی



را کشف خواهند کرد و معلم فقط تسهیل‌گر خواهد بود. لذا از ذکر عباراتی که القای نتیجه توسط شما به دانش‌آموزان باشد پرهیز کنید. تماشای فیلم و گفت‌وگوی دانش‌آموزان به دریافت پیام به صورت غیرمستقیم کمک خواهد کرد. معلم و سایر دانش‌آموزان با درخواست‌هایی نظیر مثال بزن، توضیح بیشتر بده، به چه علت این را گفتی و... به روشن‌سازی بیان و طرز تلقی یکدیگر کمک می‌کنند. در پایان جلسه از دانش‌آموزان بخواهید در کتاب کار تعریف خود را از طمع و قناعت با ذکر مثال بنویسند.

## منابع و مراجع

### منابع فارسی

- ۱- اسپیدکار، محبوبه. کتاب کار مرتبی طرح گام به گام تا اندیشه، روشی برای پرورش تفکر فلسفی در کودکان و نوجوانان، جلد سوم، کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، ۱۳۹۰.
- ۲- اعتصامی، محمدمهدی. طرح تربیت تفکر و تفکر فلسفی (حکمی) در برنامه‌های درسی با رویکرد تلفیقی، تهران: دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی، ۱۳۸۹.
- ۳- برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران، تهران: سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، نگاشت پنجم، ۱۳۹۰.
- ۴- بهشتی، سعید. آیین خردپروری - پژوهشی در نظام تربیت عقلانی بر مبنای سخنان امام علی (ع)، تهران: نشر دانش و اندیشه معاصر، ۱۳۸۱.
- ۵- جفریز، مایک و ترور هانکوک. مهارت‌های تفکر (راهنمای معلم)، ترجمه: محمود تلخایی و یلدا دلگشایی، تهران: سازمان انتشارات جهاد دانشگاهی، ۱۳۸۹.
- ۶- دویونو، ادوارد. درس‌های درست اندیشیدن، ترجمه ملک‌دخت قاسمی نیک‌منش، تهران: نشر کتاب آه، چاپ چهارم، ۱۳۸۹.
- ۷- سیف، علی‌اکبر، روان‌شناسی پرورشی نوین، روان‌شناسی یادگیری و آموزش، تهران: نشر دوران، ویراست ششم، ۱۳۸۸.
- ۸- مجدفر، مرتضی. بیدپا در کلاس درس: بازی‌ها، فعالیت‌ها و پژوهش‌های خلاقیت‌محور بر مبنای تمثیل‌ها و افسانه‌های کلیله و دمنه، تهران: نشر امرو، ۱۳۹۰.
- ۹- نعمت‌اللهی، فرامرز، ادبیات کودک و نوجوان، کد ۶۰۱۵، تهران: سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، چاپ چهارم، ۱۳۸۹.

## کتاب‌های کودک

- ۱- ابراهیمی، جعفر (شاهد) کتاب قصه‌های شیرین مثنوی مولوی، جلد اول، داستان مارگیر و ازدها، تهران: نشر بیدایش، چاپ ششم، پاییز ۱۳۷۶، ص ۱۰۰ الی ۱۰۵.
- ۲- اشتاینر، یورگ. خرسی که می‌خواست خرس باقی بماند، ترجمه ناصر ایرانی، تصویرگر یورگ مولر. تهران: کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان. ۱۳۷۷.
- ۳- تیموریان، آناهیتا. ماه بود و روباه، تهران: کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، ۱۳۷۹.
- ۴- خائف، بهرام. دانه‌نی، تهران: کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، ۱۳۷۹.
- ۵- سیلور استاین، شل. درخت بخشنده، ترجمه رضی هیرمندی، تهران، نمایشگاه کتاب کودک، ۱۳۶۳.
- ۶- گریگوروسکی، کریستوفر. پروازکن، پرواز!، ترجمه محسن چینی‌فروشان، تصویرگر نیکلاس دالی. تهران: کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، ۱۳۸۰.
- ۷- معینی، مهدی. ما کجا هستیم؟، تهران: کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، چاپ سوم، ۱۳۸۶.
- ۸- ویلیس، جین. خفاش دیوانه، تصویرگر تونی راس، ترجمه معصومه انصاریان، تهران: کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، ۱۳۸۷.

